

میزگرد رادیوفردها: ارزیابی تاثیر بحران عراق بر سیاست آمریکا در قبال جمهوری اسلامی

امیرمصدق کاتوزیان (رادیوفردها): میزگرد مرور بر رویدادهای هفته این بار به تاثیر بحران عراق بر سیاست آمریکا در قبال جمهوری اسلامی. میهمانان این میزگرد عبارتند از: داریوش همایون در ژنو، رایزن شورای مرکزی حزب مشروطه ایران، دکتر احمد تهماسبی از برلین، فعال سیاسی از گرایش ملی و استاد پیشین علوم سیاسی دانشگاه ملی. و در تهران محسن سازگارا تحلیلگر اصلاحگرا و دبیر کائنتلاف ملی آزادیخواهان ایران.

ام.ک.: مخالفان نظام کنونی به ویژه هواداران پادشاهی در بیست و چند سالی که از انقلاب بهمن ۱۳۵۷ می گذرد همواره خواستار اعمال فشار آمریکا بر نظام حاکم بودند و کنگره و سنای آمریکا و مسئولان دیگرشان در گذشته هر چند گاه یکبار چنین مواضعی گرفته اند. اما آیا مواضع تازه مسئولان و نهادهای مختلف آمریکا در هفته گذشته این تلاشهای تازه نشان می دهد که این بار با اقدامی که دارد در آمریکا صورت می یرد با دفعات پیش متفاوت است؟

داریوش همایون - آنچه که به ایران مربوط می شود اساسا تحت عنوان کمک به تروریسم بین المللی و تلاش برای دستیابی به سلاحهای کشتار جمعی می آید. از ۱۱ سپتامبر به بعد این دو موضوع در مرکز توجه سیاست خارجی آمریکا قرار گرفت. و چون جمهوری اسلامی در طول زندگیش در هم دوی این زمینه ها بسیار فعال بوده است بویژه در امر تروریسم. ولی حالا تلاشها متمرکز شده است بر سلاحهای هسته ای، طبیعی است که می توان انتظار داشت که مقامات امریکایی به دیده دیگری به جمهوری اسلامی نگاه می کنند و به این دلیل ما موقعیت ایران را کم و بیش خطرناک و خیلی حساس ارزیابی می کنیم و تغییرات اساسی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی لازم است تا مردم از این مخاطراتی که در پیش است مصون بمانند.

ام.ک.: آقای تهماسبی معمولا هواداران گرایش ملی حساسیت خاصی نسبت به مداخله خارجی داشته اند. آیا الان هم چنین موضعی را دنبال می کنید؟

دکتر احمد تهماسبی - مسئله دخالت قدرت خارجی در ایران فعلا مطرح نیست که بخواهیم راجع به آن به صورت کنکرت صحبت بکنیم و من معتقدم که سه مساله را باید از یکدیگر جدا بکنیم. یکی موقعیت کشورهای منطقه خاورمیانه، یکی در رابطه با ایران و یکی هم راجع به سیاست خارجی آمریکا در رابطه با کشورهای خاورمیانه. منطقه خاورمیانه جزء معدود مناطق جهان است که سالها فقط و فقط در یک روابط استبداد خودکامگی عقب مانده اداره می شود و این با وضعیت جهانی و پیشرفتی که در آن از نظر سیاسی صورت گرفته هیچ تطابقی ندارد. در رابطه با ایران هم این که این ملت الان حدود ۱۰۰ سال است که دارد کوشش می کند که وارد روابط مدرن مدنی امروزی شود که متاسفانه هنوز موفق نشده است. ولی به نظر من این ابدی نخواهد بود. در انقلاب ۱۳۵۷ ملت ایران یک تسویه حساب با استبداد سلطنتی کرد از انقلاب به بعد هم دارد با استبداد مذهبی ایدئولوژی مارکسیست - لنینیستی تسویه حساب می کند. که این مساله هم خاتمه پیدا خواهد کرد. آنچه که برای آمریکا مطرح است این است که آمریکا پس از آن که در این منطقه استبداد می پروراند حالا حداقل از زمان کارتر طرفدار روابط دموکراتیک در منطقه است. من به این کاری ندارم که آمریکا چه می خواهد ما خودمان باید برویم به دنبال یک روابط مدنی امروزی، و مبارزه کنیم و به دست بیاوریم. ولی چه بهتر که اگر آمریکا و سیاست بین المللی بخواهد از استبداد حمایت بکند بیاید از حکومت دموکراتیک دفاع بکند چون ما به کمک نیاز داریم و به نظر من آمریکا ایران را به عنوان یک متحد دراز مدت خودش در منطقه می بیند و ما هم باید به این نحو با آمریکا برخورد بکنیم نه به صورتی که الان جمهوری اسلامی در ۲۵ سال دارد با آمریکا برخورد می کند، البته این درست که ایران خطاهای گسترده ای داشته است. کودتای ۲۸ مرداد را به راه انداخته دخالتهایی کرده ولی ما می توانیم با هم برخورد دیگری بکنیم اگر ما خودمان وارد یک روابط معنوی و معقولی در سطح دیپلماسی بین المللی شویم.

امیرمصدق کاتوزیان - آقای سازگارا شما تحلیل آقای همایون و آقای تهماسبی را شنیدید می خواهم بپرسم در تهران آیا اصلاحطلبان که تا حدودی هم منتقد قانون اساسی شده اند مثل خود شما اوضاع را چگونه بررسی می کنید؟

محسن سازگارا - من به عنوان مقدمه می گویم که پارادایم جهانی شدن و گلوبالیزه شده که بعد از انقلاب انفورماتیکی دنیا را فرا گرفته، تغییراتی در روابط سیاسی ایجاد کرده که ما حتما باید آن را بشناسیم و برای حفظ منافع ملتمان با آن همسویی بکنیم. ستون فقرات این دوره جدید کمپانیهای فراملیتی هستند که آزادانه در سراسر دنیا هم تولید می کنند هم توزیع می کنند و با یکدیگر رقابت می کنند. اقتصاد ما احتیاج دارد که با این روند همسو شود. یکی به این دلیل که سرمایه

گذاریهایی که در دهه ۶۰ و حتی قبل از آن کردیم و صنعت محلی را طبق آن نسخه های روشنفکرانه دهه ۴۰ خودمان، امروز که نگاه می کنیم می بینیم که حتی در داخل مرزهای خودمان هم ورشکست شده است. و دیگر چرخش دنیا به گونه ای نیست که بتوانیم پشت درهای بسته حرکت بکنیم. دوم این که اگر بخواهیم در یک دوره چهار ساله ریاست جمهوری بخواهیم بازسازی کنیم و نرخ بیکاری را از ۱۵ در صدر فعلی به ده درصد برسانیم چیزی بین ۵۰ تا ۶۰ میلیارد دلار سرمایه گذاری احتیاج داریم که با احتساب نیازهای دیگر کشور نیازمند ۱۰۰ میلیارد دلار سرمایه گذاری است که این نه نزد دولت موجود است و نه نزد بخش خصوصی. به نظر من در سیاست خارجی کاملاً وقت آن رسیده که ما از این انزوای سیاسی بیرون بیاییم و برخورد با امریکا و کلنجار رفتن با این قدرت کافی است برای ملت ما. اما انجام چنین کاری چطور ممکن است یک سر آن در گرو تغییرات و سیاست داخلی ایران است که الان داریم به نقطه عطف آن نزدیک می شویم.

امیر مصدق کاتوزیان - آقای همایون آیا به نظر شما همانطور که بعضی از آگاهان سیاسی در امریکا می گویند مساله دارد به سمت عراقی شدن ایران می رود یا این که هنوز در این سیاستگذاریها تمایزی بین ایران و عراق گذاشته می شود؟

داریوش همایون - سیاستهای امریکا در مورد ایران بسیار متفاوت است ولی با این که امریکاییها معتقدند که نیروهای داخلی دارند کارشان را انجام می دهند و نیازی به مداخله خارجی نیست، پرونده جمهوری اسلامی دارد هر چه بیشتر سنگین می شود. نیروهای داخل ایران هر چه باشند و تفاوت با عراق هر چه باشد که بسیار زیاد است، حکومت جمهوری اسلامی دست به کارهایی زده است که در این ۲۰ ساله و بویژه از دوره طالبان به بعد، کشورمان را در خطر قرار می دهد و مرتباً اسنادی رو می شود و شواهدی به دست می آید که جمهوری اسلامی به القاعده ارتباط دارد و به آنها کمک می کند. امریکاییها این اسناد را دارند و روزی استفاده خواهد شود. علاوه بر این کوششی که جمهوری اسلامی برای دستیابی به سلاحهای هسته ای می کند از اندازه خارج شده و خاتمی هم آمد و گفت که ما کارهایی در زمینه کردیم که به نظر من او این حرف را زد تا نشان بدهد که جمهوری اسلامی می تواند برگ کره شمالی را بازی کند. کره شمالی گفت که باید بیایید و با من مذاکره بکنید اینها هم فکر کردند که می توانند همان برگرا به زمین بزنند و همان درخواست را تکرار کنند و امریکاییها را وادار به مذاکره کنند. که تفاوت زیاد است و امریکاییها معتقدند که جمهوری اسلامی به شدت به دنبال دست یافتن به سلاحهای هسته ای است برای یک شانتاژ اتمی تا بتواند خودش را از وضعیت عراق به در بیاورد و به وضعیت کره شمالی نزدیک بکند. اگر فرض کنیم که امریکایی به این دلیل که نمی خواهند هیچ مشکلی پشت جبهه عراق داشته باشند و دست از جمهوری اسلامی برداشته اند و کاری به آنها ندارند مسلم است که بعد از یکسره شدن کار عراق فشار سخت خواهند آورد که جمهوری اسلامی ناظران بین المللی سازمان انرژی اتمی را بپذیرد و آنها بتوانند همه جا را ببینند و اگر جمهوری اسلامی مقاومت کند و به همین شیوه صدام حسین متوسل شود بسیار نگرانم که سیاست امریکا تغییر بکند و دیگر اتکا به نیروهای داخلی و مردم ایران را کافی نداند.

امیر مصدق کاتوزیان - آیا بر اساس صحبتهای آقای همایون به این نتیجه نمی رسیم که ایران در یک شرایطی است که می تواند از این وضعیت به صورت یک فرصت استفاده کند و یا چنانچه موضع خاصی در برابر بحران عراق اتخاذ کند ممکن است که خطر را برای خودش بیشتر کند.

احمد تهماسبی - من مقدار زیادی با تحلیل آقای همایون موافق هستم. بحث من این است که می گویم می تواند تغییراتی در جمهوری اسلامی به وجود آید. یا این که بعد از مدتی نامشخص، انقلابی در ایران صورت بگیرد، و جمهوری اسلامی هم مجبور بشود که برود و یکی هم این که مسولان جمهوری اسلامی رفتار معقولانه و متعهدانه ای نسبت به مردم از خودشان نشان بدهند و همانطور که اتحاد جماهیر شوروی در دوران اضمحلالش شانس آورد و یک سری آدمهایی مثل گورباچف توانستند موقعیت را بفهمند و نگذارند که جامعه شوروی بیش از پیش از پیش از هم پاشیده شود و خودشان درها را باز کردند و به صورت معقول و منطقی تغییر پیدا کرد. حالت سوم همین تحلیلی که آقای همایون کردند و آن این که رفتار زشت و ناهنجار صدام حسین یا کره شمالی را تکرار کند و ایران را در محاصره ای قرار دهد که خیلی خطرناک باشد. احساس من این است که امریکا به آن معنی تمایل ندارد که با ایران وارد جنگ شود یعنی به شکلی که الان در مورد عراق برایش مطرح است. مثلاً همین جریان بمب اتمی، ایران برای چه بمب اتمی لازم دارد؟ مگر کره شمالی که صاحب بمب اتمی است چه نصیبش شده. ملتی بدبخت و فقیر در آنجا هستند و کره شمالی دلش خوش است که بمب اتمی دارد. به ما چه که مسولین اسرائیل و کره شمالی و پاکستان با فکر ارتجاعیشان صاحب بمب اتمی هستند. ما باید نگاه بکنیم که چه چیزی به نفع این جامعه است و جامعه به چه چیزی احتیاج دارد. ملت ایران که این تلاش و کوشش صد ساله خودش را کرده، کار خودش را انجام دهد. جمهوری اسلامی هم اگر عقل و شعور دارد برای خودش و برای ملت ایران زمینه را طوری فراهم بکند که به صورت

معقولی این تغییرات انجام بگیرد تا ما بتوانیم با سیاست بین المللی رابط معقول و متمدانانه ای برقرار بکنیم و جامعه را از این بن بست نجات بدهیم.

امیر مصدق کاتوزیان – به نظر شما که از درون و با طی روند اصلاحات به نتایجی رسیده اید، ویژگی یک سیاست درست برای جمهوری اسلامی در این شرایط چیست؟

سازگارا – حضور امریکا در این منطقه و و باتوجه به این فزون عظیمی که امروزه امریکا به این منطقه آورده یعنی بیش از ۲۰۰ هزار سرباز، من هم با آقای همایون موافقم که موقعیت بسیار حساسی را ایجاد کرده که هم ما می توانیم امتیازات خوبی بگیریم و هم ممکن است برای ما صدمه زننده باشد. من به طور خلاصه با حرف دکتر مصدق موافقم که قدرتهای خارجی همه قابل ارتباط هستند اما هیچکدام قابل اتکا نیستند. ما به عنوان یک حرکت ملی خودمان از این فضاها باید استفاده کنیم ولی باید بدانیم که هر کس کلاه خودش را می چسبد ما هم باید هوای منافع خودمان را داشته باشیم.

داریوش همایون – برگردیم به موضوع عراق و تاثیرش بر جمهوری اسلامی، زمامداران جمهوری اسلامی باید متوجه باشند که امریکاییها به هیچ وجه قصد شوخی ندارند و ۲۵۰ هزار سرباز را با این قدرت آتش از ۱۵ هزار کیلومتری به آنجا آورده اند و این کار عظیمی است و از لشکرکشی خسایارشاه به یونان دست کمی ندارد. اگر این کار را کرده اند دیگر در مقابل اعمال تحریک آمیز جمهوری اسلامی که به هر حال پا در هواست آرام نخواهد بود. یک بار دیگر باید به این حضرات هشدار داد تا دست از بازی با آتش بردارند و همانطور که دکتر تهماسبی گفتند ایران به هیچ وجه نیازی به این سلاحها ندارد و فکر می کنم هر دو آقایان مساله را بسیار درست تجسم کردند و منهم با نتیجه گیری ایشان موافقم.

دکتر تهماسبی – به نظر من در مورد افغانستان کار بسیار بسیار درستی بود که امریکا انجام داد. افغانستان مرکز تروریسم جهانی شده بود. در مورد عراق هم صدام حسین دیگر باید چه کار بکند تا دنیا بفهمد که با این آدم نمی شود شوخی کرد. به کویت حمله می کند به ایران حمله می کند و هزار و یک کار دیگر که معلوم نیست اگر قدرت داشته باشد چه می کند. پس یک چنین حکومتی باید از صحنه سیاسی خارج شود و این اقدامی را که امریکا خیال دارد در مورد خاورمیانه انجام دهد و از عراق شروع کرده باید خیلی جدی گرفت. می ماند مساله مربوط به ایران. واقعا این بار مساله خیلی جدی است. ایران یکی از کشورهای مهم و تعیین کننده منطقه است که باید در این تغییرات اساسی که در منطقه انجام می گیرد نقش مثبت خودش را ایفا کند. و جمهوری اسلامی برای ملت ایران فاجعه به وجود خواهد آورد اگر به تغییراتی که دارد صورت می گیرد توجه متعهدانه و معقولانه نکند و رفتاری را بکند که صدام حسین کرده است. نه تنها ملت ایران را بلکه خودش را هم در بن بست قرار خواهد داد که خودش هم نخواهد توانست از آن بیرون بیاید.

محسن سازگارا – تحولاتی که به دنبال این حوادث یکی دو ماهه در عراق پیش بینی می شود هر چه هم که بدون خونریزی و سریعتر و سهل الوصول تر باشد در جهت تغییر شخص صدام حسین و رژیم او مطمئنا در فعل و انفعالات داخل ایران هم تاثیر مثبت تری خواهد گذاشت. مقامات فعلی جمهوری اسلامی را بیشتر در موضع احتیاط آمیز و حتی دفاعی قرار خواهد داد. ما الان به یک دوراهی نزدیک می شویم. دوراهی بی که یا موفق می شویم در یک راهش یک اپوزیسیون ملی آزادخواه دموکراتیک و غیر خشونت آمیز و حاضر در صحنه شکل بدهد تا بتوانیم تحولات کشور را هدایت بکنیم و یا اگر توفیق نداشته باشیم وارد یک سیکل هرج و مرجی شویم که خوف دارم انتهایش تکرار سیکل معیوب تاریخ ایران یعنی استبداد – هرج و مرج – استبداد باشد. جهت رفتن به راه اول که به عنوان هدف اول هم این اپوزیسیون باید تغییر قانون اساسی، تغییر سیاستهای کلان نظام را شفاف و روشن در دستور کارش بگذارد، نیروی خارجی اگر حضور هشیارانه ای در این منطقه داشته باشد بدون این که قطد میلیتاریزه کردن یا دخالت داشته باشد و در جهت خواستههای دموکراتیک ملت ایران حرکت درستی داشته باشد فکر میکنم عاقلانه ترین سیاستی است می تواند اتخاذ بکند و اپوزیسیون قانونی و دموکراتیک ما در این حالت می تواند این فعل و انفعالات سیاست خارجی را هم متاثر بکند. به طور خلاصه من فکر می کنم تغییرات عراق که قریب الوقوع هم به نظر می رسد بسته به این که این تحولات چگونه اتفاق بیفتند، در ایران تاثیر خواهد داشت. البته نباید تصور کرد که صدام حسین یا استعفا داد یا با یک همه پرسی رفت و یا برش داشتند و... بلافاصله در ایران یک حرکت یا قیامی اتفاق می افتد ولی فکر می کنم نوع تغییر یافتن او تاثیر خواهد گذاشت روی مشی حکومتگران فعلی و راه را برای ایفای نقش اپوزیسیونی که بتواند کشور را از این دوراهی که الان دارد به آن نزدیک می شود، به سلامت عبور دهد.